

Yttrande över remiss från Naturvårdsverket angående förslag till bildande av Åsnens nationalpark, (dnr. NV-10872-11).

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, välkomnar att Åsnens nationalpark är nära ett beslut. Parken har mycket god potential för naturvägledning och besöksnäring. Förslaget till skötselplan följer varumärkesprofilen för Sveriges nationalparker och har välutvecklade avsnitt om naturvägledning och naturupplevelser, inklusive kulturmiljövården. Zonering är ett bra sätt att tillgodose flera intressen i parken.

Begreppet "information" anser SLU används alltför flitigt i betydelsen "naturvägledning", särskilt mot bakgrund av höga ambitioner för naturvägledning. Mycket av det som planen tar upp som information handlar egentligen om att sprida kunskap, väcka intresse och erbjuda aha-upplevelser. Det vore därför bättre att i större utsträckning använda begrepp som naturvägledning eller interpretation. Bemannad naturvägledning och naturum bör beröras mer.

En naturvägledningsplan för Åsnens nationalpark bör upprättas. Ett omfattande råmaterial till en sådan finns i ett tidigare arbete som Centrum för naturvägledning, CNV, vid SLU utfört på uppdrag av Naturvårdsverket. En plan ger möjlighet till fördjupning och att välja metoder och media baserat på kunskap om besökare, platser, teman och berättelser.

Uppföljning av besökare tas upp vilket är bra, men behöver kompletteras med uppföljning med avseende på tankar, intressen, attityder och liknande – med koppling till de mål för naturvägledningen som handlar om sådana aspekter.

SLU:s generella synpunkter

Det är ett glädjande faktum att Åsnens nationalpark nu är nära ett slutligt beslut. Det är en nationalpark med mycket stor besökspotential och goda möjligheter till väl utvecklad naturvägledning. SLU konstaterar också att förslaget med skötselplan är väl anpassat till den nya varumärkesprofilen för Sveriges nationalparker och lägger stor vikt vid besökare, tillgänglighet och naturupplevelser. Genom bland annat Destination Åsnen (avsnitt 1.5.4) är förutsättningarna för denna nationalparks betydelse för besöksturismen i regionen särskilt goda.

Zonering (2.1) är en bra metod för att säkra både hög tillgänglighet, upplevelser av orördhet och skydd för de naturvärden som utgör grund för nationalparkens bildande. Valet av besöksplatser, stigar och entréer synes genomtänkt. Det är också mycket bra att man i zoneringsavsnittet tar upp vad besökarna kan förvänta sig. Här saknas dock en aspekt: vad besökaren kan förvänta sig i form av information och naturvägledning.

I de övergripande principerna för besökare och tillgänglighet (2.3.1) är det utmärkt att planen uppmuntrar till olika typer av naturupplevelser och hur dessa kan förstärkas. Det allra mesta av vikt från varumärkesprofilen tas upp i olika avsnitt, men man kunde just här i 2.3.1 gärna också ha berört de så kallade kärnvärdena: naturupplevelser, kvalitet och kunskap.

Det är glädjande att ambitionerna för naturvägledning är höga för Åsnens nationalpark (2.3, 2.4). Detta uttrycks tydligt och bra i de generella målen för naturvägledning i 2.4 och i att hela rubriken för det avsnittet börjar med ordet Naturvägledning.

Med hänsyn till det vänder vi oss vid SLU mot det generella användandet av ordet "information" (2.3, 2.4 med flera ställen) som begrepp för aktiviteter som innebär allt mellan att hitta i området, sprida kunskap om och väcka känsla för nationalparkens värden och dess olika platser. "Information" leder tanken till upplysningar, hänvisningar och fakta och är naturligtvis viktigt i sig, men utgör endast en del av det mer övergripande begreppet "naturvägledning" (eller "interpretation"). Detta innefattar även att väcka intresse, inspirera och bjuda på aha-upplevelser – aspekter som utgör en bärande del i strategin för varumärket Sveriges nationalparker, och som alltså avspeglar sig i skrivningarna i avsnitt 2.4.

Jämför till exempel med nummer två av Freeman Tildens sex principer för interpretation, som utgjort grund för utvecklingen av naturvägledning över stora delar av världen:

"Information, as such, is not interpretation. Interpretation is revelation based upon information. But they are entirely different things. However, all interpretation includes information." (Tilden, F. 1957 (2007). *Interpreting Our Heritage*.

University of North Carolina Press).

SLU anser att en *naturvägledningsplan* bör upprättas för Åsnens nationalpark. En sådan plan skulle ge möjlighet till nödvändig fördjupning vad gäller till exempel valet av teman, platser och media. Exempelvis är det inget självändamål att använda sig av ny teknik, så som föreslås i "Riktlinjer och åtgärder" (2.4), utan valet av metoder och tekniker ska grunda sig i en genomtänkt planering baserad på kunskap om platser och besökare, val av berättelser och teman för naturvägledningen med mera. Kunskap om ny teknik ska däremot finnas så den kan användas där det är mest lämpligt. Olika metoder som innefattar ny teknik kan gärna tas upp längre fram i avsnitt 2.4 där andra metoder nämns.

Ett förslag till plan för naturvägledning i Åsnen finns i ett tidigare arbete som CNV utfört på uppdrag av Naturvårdsverket, och där samråd med ett flertal intressenter på plats ingick. Workshops har genomförts både vid det arbetet och i andra sammanhang där utvecklade idéer tagits fram för exempelvis Bjurkärr och Trollberget. Inspiration för en naturvägledningsplan kan också fås från Tivedens nationalpark, som för närvarande arbetar med en sådan och där CNV fått möjlighet att lämna synpunkter.

Det är utmärkt att kulturmiljövärden inklusive sagor och sägner finns med som en del av naturvägledningen. Sådana aspekter finns också med i det ovan nämnda förslaget till naturvägledningsplan.

I avsnitt 2.4 bör man också skriva något om bemannad naturvägledning, personliga möten med besökare och vilken roll nationalparksförvaltningen och naturum har i det arbetet. Här är det också viktigt att beröra privata och ideella aktörers bidrag till naturvägledning och naturupplevelser i nationalparken.

Naturums framtida roll bör överhuvudtaget beröras mer i planen, i relation till de mål och ambitioner som finns för naturvägledning, tillgänglighet och naturupplevelser.

Det anges i 2.4 under "Riktlinjer och åtgärder" att Naturvårdsverkets riktlinjer för information och naturvägledning i skyddade områden ska följas. SLU undrar om dessa blivit publicerade någonstans och om de inte i så fall ska ingå i litteraturlistan.

Begreppet "informationsskyltar" (2.4.1) leder delvis tanken fel. Visst ska det finnas skyltar som informerar om nationalparken och hur man hittar där och så vidare, men under denna rubrik ryms även skyltar med mer utvecklad naturvägledning kring olika fenomen och företeelser i parken, kanske även mer utvecklade platser med mindre utomhusutställningar. Avsnittet skulle behöva utvecklas med avseende på skyltarnas tänkta innehåll och koppling till stigar och leder. Rubriken skulle enligt SLU:s mening hellre lyda "Självguidande stigar och skyltar" eller dylikt.

Begreppet "världsledande pedagogik" används flitigt i varumärkesarbetet och återkommer också i förslaget till skötselplan här (2.4). Detta begrepp är knappast allmänt vedertaget och kräver någon form av referens eller fotnot. Referenser till varumärkesarbetet behöver finnas med i litteraturlistan.

Det är föredömligt att det finns ett grundläggande tänk kring kommunikation och samråd, med det planerade naturvårdsrådet som grundbult (2.6, 2.8).

Det är positivt att uppföljning av besökare, friluftsliv med mera ska göras (2.9) och att befintliga vägledningar ska användas för detta. Här saknas dock en viktig aspekt, nämligen uppföljning av besökarnas tankar, intressen, attityder och liknande. Det behövs bland annat för att följa upp mål i 2.4 om kunskap, förståelse och intresse för naturvård med mera. En metod som kan användas för detta ändamål är så kallad tankelistning. Denna metod finns med som ett förslag i nuvarande riktlinjer för naturum (NV rapport 6696, avsnitt 8).

SLU:s specifika synpunkter

Zonbenämningarna i första stycket 2.3.1 är felaktiga, ska vara zon B och C.

Formuleringen "Information finns" på flera ställen i avsnitt 2.3.3 är oklar. SLU antar att det handlar om att information ska utvecklas på respektive plats, vilket i så fall behöver förtydligas.

Stigen på Trollberget, som är utmärkt på kartan, bör nämnas även i platsbeskrivningen i 2.3.3.

Rubriknivåerna i avsnitt 2.4 behöver ändras, så att underrubrikerna blir 2.4.1 osv med större rubriknivåer.

I avsnittet om foldrar och vägledningar kan man gärna ha material som tipsar för besök av olika varaktighet (en timme, en halv dag, en dag osv). Sådant material finns på flera platser, bland annat Abisko.

Litteraturlistan är osorterad och saknar flera referenser, till exempel den nämnda vägledningen för organiserat friluftsliv och naturturism i skyddad natur, dokument kring varumärkesprofilen för nationalparkerna, manualer för uppföljning och utvärdering med flera. SLU föreslår att man också kompletterar med några referenser kring naturvägledning, som CNV:s skrifter Att skriva om natur, Besökarnas röster, Besökarnas tankar och Dialog för landskap. Riksantikvarieämbetets skrift "Platsens berättelser", också författad av CNV, är också en mycket relevant referens i sammanhanget. Här finns bland annat tips om hur man steg för steg tar fram en plan för interpretation.

Kommentar till Naturvårdsverkets kompletterande remiss om förslag till bildandet av nationalpark Åsnen (NV-10872-11)

SLU ser positivt på att området Abbanäs läggs till den blivande nationalparken, i synnerhet som det är ett område som redan idag används flitigt för friluftsliv. I det tillägg som föreslås till avsnittet "Övriga besöksplatser" anser SLU att den föreslagna texten är för summarisk - självklart ska Abbanäs behandlas på samma sätt som de andra områdena, det vill säga med underrubrikerna Mål och Åtgärder.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av vicedekan Johan Meijer vid fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap efter föredragning av remisskoordinator Fredrika von Sydow. Innehållet har utarbetats av projektledarna Anders Arnell och Per Sonnvik vid institutionen för stad och land, Centrum för naturvägledning, CNV.

Vicedekan Johan Meijer

Remisskoordinator Fredrika von Sydow